

سازمانهای غیردولتی در ایران

تاکنون سازمانهای غیردولتی در کشور ما جایگاه ویژه‌ای نیافته‌اند و نه تنها دولت به آن توجه نمی‌کند بلکه مسئولان سازمانها و نهادها نیز به آنها بها نداده به طور اساسی در راه جلب مشارکت مردمی گامی برنداشته‌اند. اما اگر به روز شدن و استمرار بحث و گفتگویی را مقدمه عملی شدن آن نظریه‌ها بدانیم باید به سرانجام این گونه سازمانها امیدوار باشیم.

مقاله حاضر خواننده را به صورت اجمالی با تعریف سازمانهای غیردولتی و سابقه آنها در کشور و جلوه‌های امروزی آن آشنا می‌سازد. خوشبختانه در سالهای اخیر علاوه بر گروه‌های تولیدی ویژه در تولید محصولات سازمانهای عام برای دفاع از حقوق کشاورزان نیز پا گرفته‌اند که امیدواریم در راه نیل به اهداف مقدس خود کامیاب شوند.

سردبیر

مقدمه

دیدگاهی که اکثر برنامه ریزان و سیاست گذاران دولتی از مفهوم توسعه دارند با آنچه که در عمل وجود دارد متفاوت است، این امر باعث شده است تا مردم که مخاطبان اصلی فرایند توسعه می‌باشند برداشتی متفاوت و گاهی متناقض از آن داشته باشند.

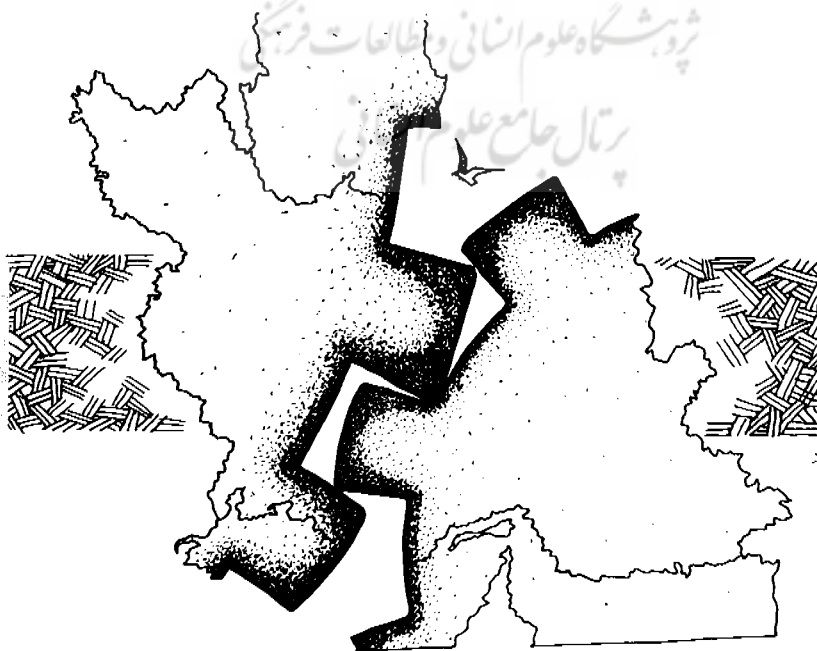
یکی از مفاهیم اساسی در توسعه مشارکت دادن مردم در تمام مراحل آن است. بحث درباره مشارکت و چگونگی به کارگیری آن در طرح‌ها و برنامه‌های مختلف توسعه تقریباً از دهه ۱۹۵۰ میلادی آغاز شده است و امروزه نیز اکثر نظریه پردازان توسعه آن را به عنوان یکی از اهم‌های مهم نیل به توسعه قلمداد می‌کنند. یکی از ابعادی که در مباحث مربوط به مشارکت بر آن زیاد تاءکید می‌شود، دخالت دادن مردم در کارها و فعالیت‌های مربوط به خویش می‌باشد (عفتی، ۱۳۷۲).

تنها در صورت مشارکت در توسعه مردم به طور مستقیم و یا غیرمستقیم از نتیجه آنچه که ساخته و پرداخته‌اند بهره‌مند خواهند شد. در کشورهای توسعه یافته مردم از طریق نهادهای مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حزبی، آموزشی، کاری و امثال آن در تصمیم‌گیریهای کشوری و حکومتی مشارکت داشته و بر اجرای برنامه‌ها نظارت دارند که اغلب به صورت گروه‌های فشار قوی عمل کرده و ناظر بر فعالیتهای دولت می‌باشند، در حالیکه در کشورهای در حال توسعه و یا کمتر توسعه یافته به دلیل عدم اراده‌ی تعریف صحیح از جایگاه مردم و دولت، مردم هیچگاه جدی گرفته نشده‌اند و در صورت داشتن نقش، اغلب از نقش‌های حاشیه‌ای و وضعی برخوردار می‌باشند. (کاظمی، ۱۳۷۸).

در دوره‌ای از تاریخ به سر می‌بریم که در آن نقش بارز و اساسی سازمانهای دولتی در برنامه‌ریزی‌های توسعه عمیق شده و روز به روز نیز گسترده‌تر می‌شود. با این حال در طی چند سال اخیر شاهد ظهور

و انفجار گونه‌سه سازمان‌های غیردولتی به عنوان یکی از نقش‌آفرینان اصلی فعالیت‌ها بوده‌ایم که دستور کار دولتها قرار داشته و یک گرایش مهم سیاسی اجتماعی و اقتصادی بوده است.

سازمانهای غیردولتی به هیچ وجه یک شکل سیاسی بدیع و نوظهور نیستند که محصول دهه‌های ۷۰ یا ۸۰ میلادی باشند، زیرا این شکل‌ها از روزگاران گذشته وجود داشته و از اکثر سازمان‌های دولتی با سابقه‌تر بوده‌اند، هرچند که از عناوین دیگری برخوردار بوده‌اند. در کشور ایران نیز حضور سازمانهای

مردمی دارای قدمت بسیار بالایی می باشد که به نوعی جزء جدایی ناپذیر فرهنگ ملی و مذهبی ایرانیان بوده است. در سالهای اخیر مفهوم سازی جدیدی از سازمانهای غیردولتی به ویژه در مطالعات اقتصادی، اجتماعی صورت گرفته است و همچنین مراجع تعیین صلاحیت این گونه سازمانها برای رسمیت شناختن آنها تحت عنوان سازمانهای غیردولتی بوجود آمده است که موجب شده تا تاریخچه، ظهور و ایفای نقش این سازمانها در سطوح محلی و منطقه ای نادیده انگاشته شود.

تعریف سازمانهای غیردولتی

معنی اصطلاح «سازمانهای غیردولتی» در نخستین برخورد به صورت فریبنده ای ساده و آسان جلوه می کند لیکن این اصطلاح ماهیتاً دربرگیرنده آنچنان طیف وسیعی از سازمانهای گوناگون است که تلاش برای ارائه معنی و مفهومی ساده از آن کاملاً بیهوده به نظر می رسد، از این ضرورت دارد بدانیم که سازمانهای غیردولتی کنونی دارای شکلهای و انواع متعدد و متفاوتی هستند به طوری که ویژگی های آنها فقط در برخی موارد آن هم تا حدودی با یکدیگر مشابهت دارند، عوامل تشکیل دهنده این مجموعه به قدری دارای ناهمگونی است که شناخت و تمایز تحلیلی آنها بکارگیری ضوابط و معیارهای گوناگونی را می طلبد.

سازمانهای غیردولتی در «کتابچه راهنمای سازمانهای غیردولتی مرتبط با سازمان ملل» اینگونه تعریف شده اند: «سازمان غیردولتی به هر گروه غیرانتفاعی و داوطلبانه از شهروندان گفته می شود که در سطوح محلی، ملی یا بین المللی سازماندهی شده باشند، سازمانهای غیردولتی که به وسیله مردمی با علاقه مشترک اداره می شوند انواع خدمات و کارهای خیریه را انجام می دهند، نگرانی شهروندان را به اطلاع دولتهای رسانند، سیاستها را بازبینی می کنند و مشارکت سیاسی را در سطح اجتماعی تشویق می کنند. آنها تحلیلها و نظرات کارشناسی فراهم می کنند، به مثابه مکانیسم های اولیه اخطار انجام وظیفه می نمایند و به بازبینی و اجرای توافق های بین المللی کمک می کنند و غالباً پیرامون موضوعات جمعی مانند حقوق بشر، محیط زیست و بهداشت سازماندهی شده اند.» (امینی، ۱۳۷۸)

«سیمونز» (۱۹۹۸) معتقد است سازمان غیردولتی واحدی غیرانتفاعی است که دست کم اعضای آن عبارتند از: شهروندان یک یا چند کشور و فعالیتهای آن از طریق خواسته جمعی اعضای آن در پاسخ به احتیاجات اعضای یک یا چند مجمعی که آن سازمان غیردولتی با آنها تشریک مساعی دارد، تعیین می گردد. این اصل شامل هر گروهی می شود به جز مشاغل خصوصی، گروه های تروریست یا انقلابی و احزاب سیاسی.

بانک جهانی نیز اصطلاح سازمان غیردولتی را در مورد رده وسیعی از سازمانهای مختلفی که از نظر هدف، فلسفه، تخصص مربوط به خود و حیطه فعالیت تفاوتهای بسیاری با هم دارند به کار می برد. سازمانهای غیردولتی چارچوب بنیادی برای مشارکت گسترده مردم فراهم می آورند، همچنین این سازمانها می توانند شرکای ارزشمندی برای پروژه هایی باشند که مستلزم مشارکت وسیع و همه جانبه هستند. (96 World Bank).

در مجموع می توان گفت سازمانهایی که در سطح ملی، منطقه ای یا

بین المللی، مستقل از دولتها تشکیل می شوند و اهدافی محلی، ملی و یا فراملی را در زمینه های اجتماعی، فرهنگی، بشردوستانه، زیست محیطی، فنی و اقتصادی و... دنبال می کنند، سازمانهای غیردولتی نامیده می شود.

اهمیت سازمانهای غیردولتی

در دهه ۱۹۷۰ میلادی جهان شاهد پیدایش نهادها و گروههای سازمان یافته ای خارج از چارچوب وامکانات دولتی بود. این گروهها با اهدافی نظیر کمک به زنان، حفظ محیط زیست، صلح، مبارزه با منابع آلوده کننده محیط زیست و غیره تشکیل یافته و سازمانهایی را برای اجرای کارها و برنامه هایشان به وجود آوردند که با نام سازمانهای غیردولتی نامیده می شوند. (Stromquist, 1998)

سازمان ملل متحد اصطلاح "NGO" را به گروه غیرانتفاعی داوطلبانه از شهروندان جهانی اطلاق می نماید که در سطوح محلی، ملی و بین المللی تشکیل شده باشند. این سازمانها عموماً به عنوان نقش آفرینان جامعه مدنی که میان بخشهای عمومی و خصوصی فعالیت می کنند شناخته می شوند. آنها بخش سومی را تشکیل می دهند که ضمن ادغام منافع گروههای مختلف، فرصتی را برای ایفای نقش شهروندان در شکل دادن به سیاستها و نتایج برنامه های توسعه فراهم می آورند. (انتکار، ۱۳۷۶)

سازمانهای غیردولتی در کشورهای مختلف با توجه به نیازهای محلی و ملی در موضوعات مختلف فعالیت می کنند به طوری که تاکنون اتحادیه انجمن های بین المللی حدود یکصد نوع از فعالیتهای

سازمان ملل متحد اصطلاح "NGO" را به

گروه غیرانتفاعی داوطلبانه از

شهروندان جهانی اطلاق می نماید

که در سطوح محلی، ملی و

بین المللی تشکیل شده باشند.

این سازمانها عموماً به عنوان

نقش آفرینان جامعه مدنی که میان

بخشهای عمومی و خصوصی

فعالیت می کنند شناخته می شوند.

سازمانهای غیردولتی را در زمینه های متفاوت طبقه بندی کرده است. (دفتر مشارکت و بسیج مردمی جهاد سابق، ۱۳۷۶)

امروزه در دنیا سازمانهای غیردولتی از جذابیت زیادی برخوردارند اولاً به دلیل اینکه تمایل زیادی به تقویت فرایندهای مردمی دارند و ثانياً اینکه سازمانهای غیردولتی در کشورهای در حال توسعه به دلیل بحرانهای مالی و اداری ابزاری برای پر کردن شکافهای موجود در برنامه های ضعیف دولتی تلقی می شوند (فارینگتون و بی بینگتون،

برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) به پاره‌ای از مزیت‌های سازمان‌های غیردولتی که باعث اهمیت روزافزون آنها شده است، اشاره‌ای دارد که عبارتند از:

مدیریت منابع طبیعی مانند مراتع، جنگلها و دریاچه‌ها نیازمند تشکل و سازمان اجتماعی قدرتمندی است که قادر باشد با تقویت انگیزه‌ها و استعدادها و نیز آموزش، منطق و تعادل را در رفتار استفاده‌کنندگان منابع طبیعی برانگیزد. نبود اینگونه تشکلهای اجتماعی باعث دسترسی آزاد به منابع طبیعی شده است که تقریباً نتیجه‌ای جز نابودی آن منابع و تخریب محیط زیست به بار نیاورده است

۱- سازمان‌های غیردولتی و وابسته به جامعه از بین طبقات مردمی نشأت گرفته‌اند و به راحتی و به طور کامل به جوامع دسترسی دارند. این ساختارهای گروهی که در نقاط مختلف دنیا پدیدار گشته‌اند دارای ریشه‌های محکم تاریخی، سنتی و مذهبی هستند.

۲- سازمان‌های مردم‌محور در ارائه خدمات اجتماعی معتبر داوطلبانه موفق بوده‌اند در نتیجه مورد اطمینان جوامع قرار می‌گیرند.

۳- سازمان‌های غیردولتی کمتر درگیر کاغذبازی (بوروکراسی) اداری هستند بنابراین قادرند به سرعت و به نحو مؤثری پاسخگوی مشکلات و نیازهای مردم باشند.

۴- خدمات کار داوطلبانه سازمان‌های غیردولتی از پایایی کیفیت مطلوبی برخوردار است. کار داوطلبانه در اکثر کشورها از جمله ایران برپایه ارزشهای مذهبی، اجتماعی و سنتی است. خدمات آنها محدوده وسیعی از فعالیتهایی چون تأمین وجوه برای همیاری اجتماعی، بهداشت، آموزش و غیره را فرامی‌گیرد.

۵- سازمان‌های غیردولتی عمدتاً در سطح خرد گروهی کار می‌کنند و بهتر قادر به درک نیازها و مشکلات ویژه مردم می‌باشند. (UNDP, 2000)

سازمان‌های غیردولتی برای افراد این امکان را به وجود می‌آورند که هر یک در سازمان نقشی تعیین‌کننده برعهده گیرند و به این ترتیب باعث کشف و شکوفایی استعدادهای آنها، ایجاد اعتماد به نفس و خودباوری و همچنین ایجاد احساس رضایت و امیدواری در افراد می‌شوند که تمامی اینها به تحقق توسعه اجتماعی منجر می‌شود. این سازمانها

امکاناتی را فراهم می‌آورند تا مردم در قالب گروه‌هایی با شخصیت‌های حقوقی در امور جامعه سهمی به عهده گیرند، این موارد سبب می‌شود تا در برنامه‌ریزی‌ها، منافع منطقه‌ای و ملی مطرح شده و اثرات سوء برنامه‌ریزی متمرکز کاهش یابد و در ضمن حرکت به سوی برنامه‌ریزی مشارکتی تسهیل شود. سازمان‌های غیردولتی می‌توانند در سطوح بین‌المللی نیز عملکردهای مثبت زیادی داشته باشند. این سازمانها به عنوان بستری برای انجام فعالیتهای بین‌المللی می‌توانند به مطرح شدن دیدگاه‌ها و منافع مشترک کشورهای مختلف کمک کنند و نیز با برقراری ارتباط مستقیم بین ملتها، کمک‌بزرگی به صلح جهانی کرده و در نتیجه در جهت توسعه پایدار گام بردارند.

در مجموع می‌توان گفت که سازمان‌های غیردولتی مانند سیستمی هستند که عوامل مختلف موجود در آنها با یکدیگر جمع شده و با یک رابطه همپوشانی «سینرژیستی» نتیجه چشمگیری بیرون می‌دهند. (امینی، ۱۳۷۸)

از آنجا که بعضی از سازمان‌های غیردولتی تشکیل شده در ایران، یک تشکل زیست محیطی بوده و با اهداف حفظ محیط زیست و منابع طبیعی فعالیت می‌کنند شاید بجا باشد که به سخنان سرنیا (Cerneia) اشاره‌ای شود. او معتقد است که مدیریت منابع طبیعی مانند مراتع، جنگلها و دریاچه‌ها نیازمند تشکل و سازمان اجتماعی قدرتمندی است که قادر باشد با تقویت انگیزه‌ها و استعدادها و نیز آموزش، منطق و تعادل را در رفتار استفاده‌کنندگان منابع طبیعی برانگیزد. نبود اینگونه تشکلهای اجتماعی باعث دسترسی آزاد به منابع طبیعی شده است که تقریباً نتیجه‌ای جز نابودی آن منابع و تخریب محیط زیست به بار نیاورده است. برنامه‌های توسعه فن‌سالارانه که می‌کوشند این روند تخریب و انحطاط را تنها از طریق پشتیبانی مالی این فن‌آوری جدید متوقف سازند محکوم به شکست خواهند بود چراکه در این بین جایگاه شایسته و مناسبی را برای تشکلی اجتماعی که همان سازمان غیردولتی است در نظر نمی‌گیرند در موارد بسیاری مشاهده می‌شود که مدیریت اینگونه منابع عمومی و مشترک توسط ارگانهای دولتی بی‌ثمر بوده است و یک حلاء عظیم سازمانی از خود بر جای گذاشته که شاید پر کردن آن به شکل مفید و اثربخش تنها از طریق سازماندهی خودمردم در قالب یک سازمان غیردولتی امکان‌پذیر باشد. (سرنیا، ۱۳۷۶)

تاریخچه سازمان‌های غیردولتی

تشکلهای و سازمان‌های مردمی در ایران از قدمت تاریخی و پشتوانه فرهنگی نیرومندی برخوردارند. اگرچه پژوهشهای تاریخی در این زمینه بسیار اندک است، ولی می‌توان گفت که فرهنگ یاریگری در ایران که براساس تشکلهای مردمی است، سابقه‌ای طولانی دارد. نمونه‌های زیر مواردی هستند که می‌توان به آنها اشاره کرد:

- انجمن اخوان الصفا: یک انجمن علمی - مذهبی که پس از اسلام توسط گروهی از دانشمندان و علما جهت کمک به عموم مردم بوجود آمد. (امینی، ۱۳۷۸)

- عیاران: طبقه‌ای از مردم عامی بودند که تشکیلات و آداب و رسوم خاص خود را داشته و گاه هم جهت باحکام زمان و گاهی هم در جهت مخالفت با آنان فعالیتهایی انجام می‌دادند. نگهداری و دستگیری

سازمانهای غیردولتی براساس خاستگاه منشاء شکل گیری و محتوای فعالیت با یکدیگر تفاوت دارند، برطبق همین اصل وظایف آنها نیز با یکدیگر متفاوت است. به عنوان مثال سازمانهای غیردولتی عملیاتی، اساساً درگیر طراحی و اجرای پروژه‌ها هستند در حالیکه هدف اصلی سازمانهای غیردولتی حمایتی، دفاع از موضوع خاصی است و برخی دیگر از سازمانهای غیردولتی درگیر هر دو نوع فعالیت «عملیاتی و حمایتی» هستند.

از بیچارگان از صفت بارز آنها بود. آنها بسیار دلیر و جنگجو بوده و دارای صفات و اخلاق جوانمردان بودند. (عمید، ۱۳۶۲)

در روستاهای ایران نیز مشارکت مردمی از دیرباز به اشکال مختلف از جمله همیاری در برداشت محصول، دفع آفات، کمک رسانی در هنگام وقوع بلاهای طبیعی وجود داشته است اما می‌توان گفت که یکی از کارآمدترین و مهم‌ترین اشکال همیاری در روستاهای ایران «بنه» بوده است. بنه‌ها به عنوان یک سازمان اجتماعی و مردمی برای تولید محصولات کشاورزی با میزان اراضی و حق آب (سهم آب) معین و مدیریت نیمه سازمان یافته در طول زمان تکامل پیدا کردند. (ازکیا، ۱۳۷۴)

فرهادی (۱۳۷۶) بنه را نوعی تعاونی تولید کشاورزی جمعی (چند خانواری) که برپایه اشکال سنتی زراعی جمعی است یا از آن تأثیر پذیرفته است و محور اصلی آن خودیاری و مشارکت است تعریف کرده است.

مطالب ذکر شده در مورد سازمانهای مردم به شکل سنتی آن بود، اما در مورد سازمانهای غیردولتی به شکل امروزی وضع فرق می‌کند. پایه‌های ابتدایی و اولیه سازمانهای غیردولتی در ایران در جوامع شهری به صورت مشارکت مردمی در امور مربوط به اداره خانوارهای بی سرپرست، کارایی برای بیکاران، دستگیری از مستمندان، تأسیس پرورشگاه، دارالمجانین، درمانگاه، مدرسه و... توسط افراد خیر و معتمدین محلی در شهرهای بزرگ بنا نهاده شد (دفتر ترویج و مشارکت مردمی جهاد، ۱۳۷۷). اما اصطلاح سازمان غیردولتی به معنایی که امروزه در سطح بین‌المللی مصطلح شده است، سابقه بسیار اندکی در ایران دارد. امینی (۱۳۷۸) در مورد سابقه سازمانهای غیردولتی زیست محیطی می‌نویسد، اولین سازمان غیردولتی زیست محیطی که در ایران تشکیل شد گروه روستاییان اشکدر واقع در استان یزد بود، که از ابتدای دهه ۵۰ فعالیت خود را در روستاها هدف تثبیت شنهای روان و

بیابانزدایی آغاز کردند.

انجمن حمایت از حیوانات نیز یک سازمان غیردولتی دیگر بود که قبل از انقلاب تأسیس شده بود، مؤسسان و اعضای این انجمن از مقامات بلندپایه و حتی دربار بوده‌اند، و در ضمن مجله‌ای به نام دنیای حیوانات منتشر می‌کرده‌اند، این انجمن پس از انقلاب اسلامی منحل شد اما پس از انقلاب اسلامی شرایط برای ظهور و گسترش سازمانهای غیردولتی زیست محیطی، مساعد شده است. طبق تحقیقی که برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) راجع به سازمانهای زیست محیطی انجام داده، می‌توان گفت که بعد از انقلاب اسلامی سازمانهای غیردولتی مذکور در ۳ مرحله، توسعه یافتند که عبارتست از:

- در طول برنامه اول توسعه پنج ساله، کمتر از پنج سازمان غیردولتی زیست محیطی وجود داشت، این سازمانها به عنوان سازمانهای غیرانتفاعی به ثبت رسیده و عمل می‌کردند و حفظ محیط زیست بخشی از تعهدات کلی آنها بود.

- در طول برنامه اول توسعه پنج ساله، سازمانهای غیردولتی زیست محیطی، عمدتاً به عنوان انجمن به ثبت رسیده و تعداد آنها در سال ۱۳۷۵، به ۱۵ مورد رسید.

- با انتخاب آقای خاتمی و در پاسخ به دعوت وی برای مشارکت همگانی، سومین نسل از سازمانهای غیردولتی زیست محیطی، با هدف حفظ محیط زیست پدیدار گشتند. به طوری که امروز ۲۰۴ سازمان غیردولتی زیست محیطی توسط مراجع ثبتی مختلف به ثبت رسیده و شروع به فعالیت کرده‌اند. بسیاری از سازمانهای غیردولتی که در تهران مشغول فعالیت هستند در فراهم آوردن و تدوین طرح‌های حفظ محیط زیست در برنامه سوم توسعه پنج ساله فعالیت و مشارکت جدی داشتند. توجه جهانی به نقش سازمانهای غیردولتی به عنوان الگوهای توسعه، عاملی بوده که تأثیری مطلوب بر نقشی که سازمانهای غیردولتی زیست محیطی در ایران ایفا می‌کنند، گذارده است. (۲۰۰۰ UNDP)

همان منبع سازمانهای غیردولتی زیست محیطی موجود ایران را برحسب اهداف و فعالیتهای انجام شده توسط این سازمانها به ۴ دسته تقسیم کرده که خلاصه این طبقه بندی در جدول شماره ۱ آورده شده است.

وظایف سازمانهای غیردولتی

گینسبرگ "Ginsburg" به انواع مختلف سازمانهای غیردولتی که دارای سطوح مختلفی از دارایی‌ها و قلمرو فعالیت هستند، اشاره کرده است ولی اذعان می‌دارد این مسأله که چگونه ما به این سازمان می‌نگریم مربوط به زاویه دید ماست و بستگی به آن دارد که آیا طرفدار یک مدل متعادل رفتار اجتماعی باشیم و یا یک مدل متعارض. گرچه سخن وی مبنی بر اینکه دیدگاه فلسفی فرد می‌تواند دید وی نسبت به سود نسبی اجتماعی یک سازمان غیردولتی را تحت الشعاع قرار دهد، صحیح می‌باشد ولی باید به این نکته اشاره کرد که چندین زمینه عینی برای ارزیابی سهم سازمانهای غیردولتی در جامعه وجود دارد. سازمانهای غیردولتی حداقل سه وظیفه عمده ایفا می‌کنند:

۱- ارائه خدماتی نظیر کمک به حل مشکلات، تأمین رفاه و آموزش

مهارتهای پایه.

می‌زنند، این گروه‌ها به کیفیت ثمرات زندگی، تعیین و تعریف ارزشهای شخصی و جمعی و ایجاد مدل‌های جدید فرهنگی می‌اندیشند. والترز (Walters) به طور کلی وظایف و حیطة عملکرد سازمانهای غیردولتی را به چهار گروه تقسیم کرده که عبارتند از:

۲- فراهم کردن امکاناتی برای آموزش افراد، نظیر آموزش آنها برای تجزیه و تحلیل‌های انتقادی نسبت به محیط‌های اجتماعی.

۳- حمایت از خط مشی‌های عمومی نظیر سخنرانی و تبلیغات برای همیاری عمومی جهت مقاصد خاص و... (Stromquist, 1998)

سرنیا (۱۳۷۶) نخستین وظیفه سازمانهای غیردولتی را سازماندهی هدفمند مردم برای تحقق اهداف مشترک خود می‌داند. بدین ترتیب سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای خود، اولویت بخشی به مردم، مخصوصاً گروه‌های فقیر و محروم را یک روش شناسی و یک هدف کلی در نظر گرفته‌اند. این در حالی است که سازمانهای غیردولتی خود مظهر و تجسم عینی این اصل هستند. آنها مردم را سازماندهی و مشکل‌می‌کنند تا قادر باشند از منابع تولیدی خود در محل بهتری بهره‌برداری به عمل آورند، منابع و خدمات جدیدی تولید کنند، برابری و مساوات را ترویج و فقر را کاهش دهند، با تأثیرگذاری بر اقدامات دولت آنها را به سمت این اهداف سوق دهند و چهارچوبی نهادی را پایه ریزی کنند که توسعه پایدار مردم محور را به دنبال داشته باشد.

۱- تعیین دستور کار:

سازمانهای غیردولتی سابقه‌ای طولانی در مورد ایفای نقش کلیدی و اصلی در مواجه شدن با رهبران و سیاستمداران به عهده دارند، به عنوان مثال در سال ۱۹۵۴ سازمانهای غیردولتی به طور همه جانبه مسئول درج اصول حقوقی حقوق بشر در سازمان ملل بودند و از آن سال به بعد تقریباً تمامی اصول تعیین شده توسط این سازمانها به مورد اجرا گذاشته شده است و یا اینکه در اثر تلاشها و کوششهای پیگیر سازمانهای غیردولتی، از دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی تا امروز مسائل حفاظت جهانی از محیط زیست و مسائل مربوط به جمعیت به صورت جدی در مجامع بین‌المللی مورد توجه و تأکید قرار گرفته است.

۲- مذاکره بر سر نتایج: سازمانهای غیردولتی قادر به طرح قراردادهای چند جانبه اساسی

سازمانهای غیردولتی بر اساس خاستگاه منشاء شکل‌گیری و محتوای فعالیت با یکدیگر تفاوت دارند، برطبق همین اصل وظایف آنها

نیز با یکدیگر متفاوت است. به عنوان مثال سازمانهای غیردولتی عملیاتی، اساساً درگیر طراحی و اجرای پروژه‌ها هستند در حالی که هدف اصلی سازمانهای غیردولتی حمایتی، دفاع از موضوع خاصی است و برخی دیگر از سازمانهای غیردولتی درگیر هر دو نوع فعالیت «عملیاتی و حمایتی» هستند. (1996) (Milani Dehlavi,

با انتخاب آقای خاتمی و در پاسخ به دعوت وی برای مشارکت همگانی، سومین نسل از سازمانهای غیردولتی زیست محیطی، با هدف حفظ محیط زیست پدیدار گشتند. به طوری که امروز ۲۰۴ سازمان غیردولتی زیست محیطی توسط مراجع ثبتی مختلف به ثبت رسیده و شروع به فعالیت کرده‌اند.

همان منبع می‌گوید: عملکرد سازمانهای غیردولتی به عنوان آژانس‌های اجرایی به خودی خود نه خوب است و نه بد، بلکه بستگی به چیزی دارد که آنها را در اجرای آن

کمک می‌کنند. سازمانهای غیردولتی خواهان دستیابی بیشتر به جوامع هستند و می‌خواهند کارکنانی داشته باشند که متعهدتر، باتجربه‌تر و نسبت به نیازهای محلی حساس‌تر باشند، تا از این طریق مجال آن را بیابند که در مقایسه با سازمانهای دولتی، نقش بهتری ایفا کنند. این امر با سحر و جادو صورت نمی‌پذیرد، بلکه نیاز آنها طلب می‌کند که عملکرد خوبی داشته باشند تا از این طریق در ارتباط با اعطاکندگانشان کمک و مجامعی که به آنها خدمت می‌کنند دوام یابند (Dehlavi, 1996) (Milani

می‌باشند، به گونه‌ای که همکاری این سازمانها با کارخانه‌های تولید مواد شیمیایی غرب، منجر به ایجاد قرارداد منع تولید تسلیحات شیمیایی در سال ۱۹۹۱ شده است، این قرارداد تقریباً از سوی تمام صنایع نظامی مورد قبول واقع شده است؛ یا اینکه در سال ۱۹۹۰ یک سازمان غیردولتی بین‌المللی با نام (Comunita di sant Edgo) مذاکرات و جلسات غیررسمی را بین احزاب مخالف در موزامبیک آغاز کرد که این مذاکرات عاقبت به راه حل صلح جویانه‌ای منجر شد و از بروز یک جنگ داخلی در موزامبیک جلوگیری کرد.

۳- مشروعیت مذاکرات و گفتگوها:

نظرات و عقاید سازمانهای غیردولتی می‌تواند در جلب حمایت‌های سیاسی و عمومی مؤثر و سرنوشت‌ساز باشد به گونه‌ای که بانک جهانی نیز در اوایل دهه ۱۹۹۰ به این واقعیت اعتراف کرده است. علی‌رغم گذشت چندین دهه از تصمیم بانک جهانی مبنی بر ایجاد رابطه با تعدادی محدود از سازمانهای غیردولتی، هم اکنون ائتلاف بزرگی از ۱۵۰

آفی (Offe, 1985) معتقد است که جنبشهای سیاسی - اجتماعی به عنوان شکلی از عملکرد جمعی معمولاً از یک خلاء مؤسسه‌ای شروع می‌شود که در آن هیچ مؤسسه‌ای در دسترس نیست، مگر حق مدون و نسبتاً قانونی شهروندان برای ایجاد مجمع، برقرار کردن روابط، اعتراض، دادخواهی و تظاهرات.

از نظر بسیاری از متفکران این گونه جنبشها و سازمانهای مربوط به آن در هنگام لزوم با برهم زدن نظم موجود، محدودیتهای سیاسی را پس

موضوع طبقه بندی	اهداف	فعالیتها	اسامی تعدادی از این سازمانها
سازمانهای مبارزه با آلودگی محیط زیست	۱- مشارکت در برنامه های مبارزه با آلودگی	۱- برپایی سخنرانی در مدارس و دانشگاهها	-جهت زنان مبارزه با آلودگی
	۲- مطالعه و ابداع روشهایی برای جلوگیری از آلودگی	۲- چاپ نشریات و بروشورهای در مورد حفظ محیط زیست	-شبکه سازمانهای غیردولتی زیست محیطی
	۳- انتشارنشریه ها و پوسترهایی در مورد مبارزه با آلودگی محیط زیست	۳- تشویق جوانان برای نجات محیط زیست	-انجمن توسعه و بهبود کیفیت صنایع ایران
	۴- برپایی سمینارهایی در مورد راههای مبارزه با آلودگی	۴- آموزش عقاید زیست محیطی	-شرکت تعاونی زیست محیطی مهاباد
	۵- مشارکت عمومی برای پاکیزه کردن محیط زیست	۵- بسط فرهنگ عمومی در ارتباط با محیط زیست	-مؤسسه تغذیه بنفام
	۶- آموزش		-انجمن علمی و فرهنگی دانشکده محیط زیست
سازمانهای مطلع کننده اشاعه دهنده اطلاعات و پیامهای زیست محیطی	۱- چاپ نشریات و پوسترهایی زیست محیطی	۱- انتشارات مجلات، پوسترها و نشریات زیست محیطی	-مؤسسه فرهنگی شریف ندای کویر
	۲- مشارکت مردم در به وجود آوردن محیط زیست سالم	۲- ایجاد عشق و علاقه در مردم نسبت به محیط زیست	-مجله بوم ایران
	۳- انتشار مجلاتی در ارتباط با محیط زیست	۳- افزایش مشارکت مردم در حفظ محیط زیست	-مؤسسه انرژی پارس
	۴- چاپ پوسترهایی آگاهی دهنده در ارتباط با تخریب و آلودگی محیط زیست	۴- برقراری ارتباط مابین سازمانهای دولتی و غیردولتی	-مجموعه ورزشی چیتگر
	۵- برپایی سخنرانیها و همایشها		-مرکز آموزشی سرزمین سبز
سازمانهای سبزو سازمانهای حافظ محیط زیست	۱- پیامهایی برای حفظ منابع طبیعی	۱- کاشت درخت	-آوای سبز- آرماس سبز-
	۲- مشارکت برای حفظ واحیا منابع طبیعی	۲- ایجاد و حفاظت از مناطق سبز	جمعیت سبز ایران- پیام سبز
	۳- برقراری ارتباط مابین سازمانهای دولتی و غیردولتی	۳- حفاظت از محیط کوهستانها	-گروه سبز کرمانشاه - انجمن ایران سبز - انجمن حفاظت از کوهستانها - مؤسسه پیام سبز
	۴- همکاری با مراکز آموزشی	۴- ایجاد پارکها	راستین - راهیان سبز - گروه سبزو جوان - گروه دوستداران محیط زیست-
	۵- ایجاد عشق و علاقه و احترام نسبت به طبیعت در مردم	۵- برپایی کارگاههای آموزشی زیست محیطی	مجله برگ سبز - انجمن دوستداران طبیعت ساوه-
	۶- پخش اخبار مربوط به محیط زیست	۶- گردشها و اردوهای آموزشی زیست محیطی	انجمن حمایت از زیستگاههای ایران - انجمن دوستداران طبیعت - صندوق حمایت از حیات وحش - گروه سبز ماسال - میعاد سبز
	۷- اجازه به جوانان به منظور مشارکت در احیا و بازسازی منابع طبیعی کشور	۷- برگزاری مراسم و جشن بچه ها و طبیعت	
	۸- بسط و گسترش کیفیت محیط زیست		
	۹- ایجاد مناطق حفاظت شده		

- ۱-انجام تحقیقات کاربردی مربوط به محیط زیست
 - ۲-مشارکت در همایشها و کارگاههای آموزشی ملی و محلی
 - ۳-هماهنگ کردن دیدگاههای مربوط به توسعه پایدار
 - ۴-همکاری و مشارکت با دانشگاهها ومراکز آموزشی
 - ۵-ارتباط بامتخصصان محیط زیست
 - ۶-گسترش کیفیت محیط زیست
 - ۷-تبادل اطلاعات وتجارت علمی با دیگر سازمانها درسطوح ملی و بین المللی
 - ۸-گسترش توان مدیریت صنعتی، علمی وزیست محیطی کشور
- ۱-اجرای پروژه های تحقیقی - انجمن متخصصان محیط زیست- انجمن محیط زیست
 - ۲-هدایت مطالعات وبرنامه ریزیهای مربوط به توسعه مهندسين مکانیک ایران-
 - ۳-برپایی نمایشگاهها، سمینارها وکارگاههای آموزشی وکاربردی زیست محیطی
 - ۴-انتشار نتایج تحقیقات زیست محیطی
 - ۵-انجام برنامه های علمی، فنی، آموزشی وتحقیقی زیست محیطی

سوء کمتری بر محیط زیست دارد.

۴- به مورد اجرا گذاشتن راه حل ها:

در اغلب اوقات سازمانهای غیردولتی غیرممکن هایی را که دولت ها قادر به انجام آنها نیستند یا نخواهندبود ممکن می سازند. سازمانهای غیردولتی طرفدار بشر و توسعه پایدار یک مزیت فوق العاده دارند و این مزیت به خاطر بی طرفی مشاهدات و تجربه هایشان می باشد. به طور مثال کمیته بین المللی صلیب سرخ درمورد سلامت زندانیان جنگی در زمان مبادله نظارت کامل دارد تا تخلفی از اصول حقوق بشر صورت نگرفته باشد و یا اینکه بانک بین المللی آکسفام (Oxfam) که توسط سازمانهای غیردولتی بین المللی تأسیس شده در هنگام و بعد از مصائب بلایای طبیعی، اقداماتی بشردوستانه به منظور رفع مشکلات انجام می دهد.

در مجموع می توان گفت سازمان ملل و کشورهای عضو این سازمان برای انجام اقدامات و گرفتن کمکهای مالی بیشتر، به سازمانهای غیردولتی وابسته اند؛ به طوی که جمع کمک های ارسالی توسط سازمانهای غیردولتی بین المللی نقش بسزایی در رفع مشکلات و بحرانها ایفا کرده، یعنی تبدیل بحران ها وناهنجاری ها به ارتباطات دوستانه و صلح جویانه (Walters, 1993). با توجه به مطالب مطرح شده می توان گفت که هم اکنون سازمانهای غیردولتی در کلیه عرصه های زندگی و جامعه نقش مؤثر و سازنده ای ایفا می کنند و فعالیت آنها محدود به حیطه مشخصی نمی باشد، این در حالی است که سازمانهای غیردولتی که در کشور ما وجود دارند اکثراً در زمینه محیط زیست فعال بوده و دامنه فعالیت خود را محدود به این حیطه نموده اند، در صورتی که سازمانهای غیردولتی توان و ظرفیت لازم برای مداخله در جنبه های اساسی دیگری را نیز دارا می باشند، بنابراین لازم است که با شناخت توان سازمانهای مذکور و فراهم آوردن زمینه های لازم برای

سازمان غیردولتی در طرح های بانک جهانی سهیم هستند و این ائتلاف در حال تلاش برای کاهش بدهیهای کشورهای جهان سوم به بانک جهانی و نیز توسعه و گسترش تکنولوژی های مناسبتری است که اثرات

اکنون سازمانهای غیردولتی در کلیه عرصه های زندگی و جامعه نقش مؤثر و سازنده ای ایفا می کنند و فعالیت آنها محدود به حیطه مشخصی نمی باشد، این در حالی است که سازمانهای غیردولتی که در کشور ما وجود دارند اکثراً در زمینه محیط زیست فعال بوده و دامنه فعالیت خود را محدود به این حیطه نموده اند، در صورتی که سازمانهای غیردولتی توان و ظرفیت لازم برای مداخله در جنبه های اساسی دیگری را نیز دارا می باشند، بنابراین لازم است که با شناخت توان سازمانهای مذکور و فراهم آوردن زمینه های لازم برای فعالیت آنها، امکان مداخله آنها در عرصه های مختلف را فراهم آورد.

فعالیت آنها، امکان مداخله آنها در عرصه‌های مختلف را فراهم آورد.

عوامل مؤثر بر محدود کردن سازمانهای غیردولتی در ایران

برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) طی تحقیقی که در ایران انجام داده است به سه عامل محدود کننده سازمانهای غیردولتی در ایران اشاره داشته که عبارتند از:

الف) ثبت:

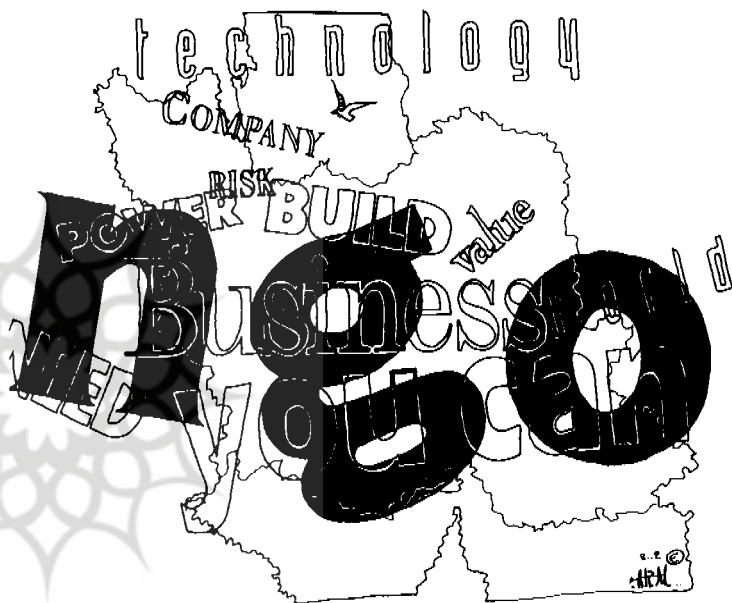
مراکز تصمیم‌گیری بیشماری هستند که به نام نویسی سازمانهای غیردولتی می‌پردازند و این مسأله موجب هرج و مرج قابل ملاحظه‌ای

بین‌المللی هراس دارند. اکثر سازمانهای غیردولتی از عواقب شفافیت مالی بیمناک هستند. تلاشهایی که در جهت تأمین بودجه صورت می‌گیرد به خاطر قوانین محدودکننده با موانع جدی مواجه می‌گردند. آنهایی که به طور منظم از کمکهای دولتی بهره می‌گیرند، احتمالاً استقلال و هویت غیردولتی بودن خود را از دست می‌دهند. در عین حال تعداد محدودی از سازمانهای غیردولتی خط‌مشی‌هایی را اتخاذ کرده‌اند که آنها را از پذیرفتن وجوه دولتی یا افراد بخشیده بازمی‌دارد که این مسأله می‌تواند دست و پای آنها را ببندد.

ج) مدیریت:

مدیریت ضعیف مشکل بزرگ اکثر سازمانهای غیردولتی در ایران

سازمانهای غیردولتی به هیچ وجه یک تشکل سیاسی بدیع و نوظهور نیستند که محصول دهه‌های ۷۰ یا ۸۰ میلادی باشند، زیرا این تشکل‌ها از روزگاران گذشته وجود داشته و از اکثر سازمان‌های دولتی با سابقه‌تر بوده‌اند، هرچند که از عناوین دیگری برخوردار بوده‌اند. در کشور ایران نیز حضور سازمانهای مردمی دارای قدمت بسیار بالایی می‌باشد که به نوعی جزء جدایی‌ناپذیر فرهنگ ملی و مذهبی ایرانیان بوده است.

است. بسیاری از سازمانهای غیردولتی تمایل دارند تا برای تأمین مالی و تصمیم‌گیری‌ها به یک شخص یا چند عضو مؤسسه خود وابسته باشند. اکثر مدیران این سازمانها فاقد دانش و تجربه مفید در زمینه اداره‌ی سازمان می‌باشند. علی‌رغم تمرکز بر روی مشارکت همگانی، در اکثر سازمانهای غیردولتی تازه تأسیس شده ارتباط با جامعه سست و ضعیف است. همچنین برنامه توسعه سازمان ملل معتقد است که اغلب دست‌اندرکاران و موسسان این گونه سازمانها، دانش و تخصص لازم در زمینه نوع فعالیت انجام شده توسط این سازمانها را ندارند. (UNDP, 2000)

شده است. رابطه سازمانهای غیردولتی با دولت به وضوح معین نشده است، طرز برخورد صاحب‌منصبان متفاوت است و بعضی از آنها نگرشی منفی نسبت به موضوع سازمانهای غیردولتی دارند. اکثر سازمانهای غیردولتی برای ثبت رسمی خود از راه‌های دیگری، نظیر ثبت‌نام با عنوان سازمانهای مدنی، سازمانهای غیرانتفاعی، انستوهای تحقیقات و همکاری استفاده کرده و بعضی دیگر هنوز درگیر مراحل سخت و طاقت‌فرسای ثبت هستند. روندهای محدودکننده قدیمی هنوز هم وجود دارند. این نکته علی‌رغم سیاستهای تازه اذعان شده‌ای است که مشوق توسعه جامعه مدنی هستند.

ب) تأمین مالی:

از آنجایی که اکثر سازمانهای غیردولتی قادر به تأمین نیازهای مالی خود نیستند دارای مشکلات مالی عدیده‌ای می‌باشند. در قوانین مالیاتی، مسأله مالیات سازمانهای غیردولتی به وضوح معین نشده است. درحالی که تعدادی محدود از سازمانهای غیردولتی سعی دارند که از منابع بین‌المللی بهره ببرند بسیاری از آنها از برقراری تماس با جامعه

به طور کلی می‌توان عوامل محدودکننده سازمانهای غیردولتی و موانع موجود بر سر راه شکل‌گیری آنها را در ایران به شرح ذیل عنوان کرد:

- ۱- عدم آشنایی مردم با نقشی که می‌توانند از طریق ایجاد چنین سازمانهایی در سطح جامعه و حتی بین‌المللی ایفا کنند.
- ۲- عدم آشنایی دستگاههای دولتی با تأثیر چنین سازمانهایی در سطح ملی و بین‌المللی.

دستگاه‌های دولتی به ویژه در وزارت کشور، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان جنگلها و مراتع کشور.

منابع

- ۱- ابتکار، معصومه. (۱۳۷۶). بررسی نقش سازمانهای غیردولتی در کاهش فقر روستایی. جهاد، ۱۹۷-۱۹۶، صص ۸-۱۲.
- ۲- امینی، فرهاد. (۱۳۷۸). بررسی نقش سازمانهای غیردولتی در جلب مشارکت مردم به منظور حفظ زیست. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشگاه تهران.
- ۳- دفتر مشارکت و بسیج مردمی، (۱۳۷۷). بررسی اجمالی از سازمانهای غیردولتی اجزوه. تهران: وزارت جهادسازندگی سابق.
- ۴- دفتر مشارکت و بسیج مردمی، (۱۳۷۷). آشنایی با تشکلهای زیست محیطی و منابع طبیعی ایران اجزوه. تهران: وزارت جهاد سازندگی سابق.
- ۵- سرنیا، میشل. (۱۳۷۱). سازمانهای غیردولتی و توسعه محلی (غلامحسین صالح نسب، مترجم). تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی سابق.
- ۶- عفتی، محمد. (۱۳۷۲). مکانیزمهای جلب مشارکت مردم در حفظ منابع طبیعی کشور. جهاد، ۱۶۲، صص ۵۵-۵۰.
- ۷- عمید، محمدحسن. (۱۳۶۲). فرهنگ لغات فارسی عمید. تهران: انتشارات امیرکبیر.

- ۸- فارینگتون، جان، و بیبنگتون، آنتونی. (۱۳۷۲). دولتها، سازمانهای غیردولتی و توسعه کشاورزی (غلامحسین صالح نسب، مترجم). جهاد ۱۶۲، صص: ۵۳-۴۸.
- ۹- کاظمی، موسی. (۱۳۷۸). شناخت سازمانهای غیردولتی: طراحی مدل مفهومی مدیریت کارآمد منابع با مشارکت سازمانهای غیردولتی. مقاله. تهران: دفتر ترویج و مشارکت مردمی سازمان جنگلها.

- ۱۰- میرید، مهرداد. (۱۳۷۹). بررسی نقش سازمانهای غیردولتی در ترویج منابع طبیعی ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، واحد علوم و تحقیقات تهران.

- 11- Milani, C.R.S, and Dehlavi, A.M.K. (1996). Global transformations and coping strategies. France: UNESCO
- 12- Offe, C. (1985). New Social Movement: Challenging the boundaries of institutional politics. [on line]. <http://www.georgetown.edu/faculty/reedd/ICANPLAY.htm>. (2000, feb, 180)
- 13- Simmons, P.J. (1998). Learning to Live With Ngos. [online]. Available: <http://www.globalpolicy.org/NGOs/issues/simmons.htm>. (2000, feb. 28.)
- 14- Stromquist, N.P. (1998) Ngosis a new paradigm of civil society. [online]. Available: <http://www.tc.columbia.edu/cice/vol01nr1/ns.rts.htm>(2000, feb. 17)
- 15- Walters, S. (1993) Non - governmental organizations: Present and future Relation. Community development journal, 28 (1), 1-10
- 16- World Bank. (1996). Intermediary NGOS. [on line]. Available: <http://www.worldbank.org/wbi/sourcebook/sb04041.htm> (2000, feb. 23)

- ۳- بی اعتمادی عمومی نسبت به چنین سازمانهایی در سطح جامعه.
- ۴- فرهنگ ضعیف مشارکت در کشور.
- ۵- نبود تعریف مشخص از سازمانهای غیردولتی نزد مراجع ثبت کننده و همچنین تعدد مراکز ثبت کننده.
- ۶- سطح پایین منابع مالی و سطح درآمد سازمانهای غیردولتی، ناشی از کمبود اعضا و عدم تمایل اعضا به پرداخت حق عضویت.
- ۷- عدم حمایت مالی دستگاههای دولتی برای شکل گیری چنین سازمانهایی.
- ۸- نبود تسهیلات ویژه برای سازمانهای غیردولتی (میرید، ۱۳۷۹)

پیشنهادهایی برای حمایت از شکل گیری سازمانهای غیردولتی در ایران

برای اینکه در ایران، سازمانهای غیردولتی بیشتری در راستای اهداف مطلوب و مشکل گشا، شکل گرفته و بتوانند فعالیتهای خود را در سطوح ملی و بین المللی تنظیم کرده و گسترش دهند و برای اینکه سازمانهای غیردولتی ایران محور فعالیتهای سازمانهای غیردولتی منطقه‌ای شوند و به سایر ملل در این زمینه یاری رسانند، مناسب است اقدامات گسترده‌ای در زمینه‌های مختلف صورت پذیرد.

در این ارتباط پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- ۱- تلاش دولت برای تمهید و فراهم سازی فضای مناسب جهت رشد و توسعه سازمانهای غیردولتی موجود در زمینه موضوعات اساسی از قبیل حفظ محیط زیست، دفاع و حمایت از ارزشهای خانواده و ...
- ۲- تغذیه مستمر اطلاعاتی از جمله برگزاری دوره‌های آموزشی موقت به منظور آشنا کردن سازمانهای غیردولتی با تحولات و موضوعات مهم بین المللی جهت به روز نمودن آنها از نظر اطلاعاتی.
- ۳- تقویت و ایجاد دروس و مطالعات دانشگاهی در ارتباط با سازمانهای غیردولتی و ترغیب دانشجویان به انتخاب پایان نامه‌های تحصیلی در ارتباط با سازمانهای غیردولتی.
- ۴- حمایت از تألیف کتب و انتشاراتی که اطلاعات مورد نیاز مردم را در زمینه سازمانهای غیردولتی تأمین می‌کند.
- ۵- انجام مطالعات تطبیقی در ارتباط با رسانه‌های سازمانهای غیردولتی جهان و حتی المقدور اسانامه‌ها و اطلاعاتی که روال کار این سازمانها را مشخص می‌سازد.
- ۶- ایجاد مراکز خاصی مثلاً «مرکز خدمات مشاوره‌ای سازمانهای غیردولتی» یا «باشگاه سازمانهای غیردولتی» و ارائه خدماتی از قبیل: کتابخانه تخصصی، انتشار نشریات و بولتن‌های اطلاع‌رسانی تخصصی، دفتر روابط بین المللی، بایگانی اطلاعات ملی و جهانی و بایگانی مجهز، سالن کنفرانس، دفتر مطبوعاتی و ارتباط با پایگاه اطلاع رسانی اینترنت.
- ۷- شناسایی و توسعه روشهای منجر به خودکفایی سازمانهای غیردولتی.
- ۸- شناسایی و بسیج منابع مالی با ماهیت داوطلبانه غیردولتی یا نیمه دولتی جهت کمک به سازمانهای غیردولتی در سطح ملی و بین المللی و عدم وابستگی مالی به دولت.
- ۹- ایجاد یا تقویت ادارات مربوط به امور سازمانهای غیردولتی در